

**«Για ένα οικονομικό, βιώσιμο
και κοινωνικά δίκαιο ασφαλιστικό σύστημα»**

Μέγαρο Μουσικής 4/10/2012

Ομιλία κ. Παναγή Βουρλούμη

Το 2001 έγραψα ένα μικρό βιβλίο «Το Ασφαλιστικό με Απλά Λόγια». Νομίζω έχει εξαντληθεί. Οι έρευνες που έκανα τότε με οδήγησαν στο συμπέρασμα ότι το Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλισης (ΣΚΑ) στην Ελλάδα οδηγείτο σε αδιέξοδο και για να το αποφύγουμε χρειαζόταν άμεσες και ριζικές αλλαγές. Η έμφαση στο άμεσες. Επίσης διαπίστωσα ότι τα προβλήματα του ΣΚΑ ήταν αποτέλεσμα πολιτικών αποφάσεων και τόνιζα στο βιβλίο ότι προϋπόθεση για τις απαραίτητες αλλαγές ήταν η συμφωνία γι' αυτό των τότε κομμάτων εξουσίας. Η πορεία του συστήματος προς τον γκρεμό ήταν τόσο οφθαλμοφανής ώστε θεωρούσα αυτονόητο ότι οι υπεύθυνοι για την διαχείριση των κοινών θα έσπευδαν να πάρουν τα κατάλληλα μέτρα για να αποφευχθεί η καταστροφή. Ήταν απλή αριθμητική επιπέδου πρώτης δημοτικού.

Στο ίδιο συμπέρασμα σχετικά με την βιωσιμότητά του ΣΚΑ είχαν καταλήξει και μελετητές του, πολύ σοφότεροι και ειδικότεροι από εμένα. Τα έγγραφαν και φώναζαν επί χρόνια με στοιχεία και μελέτες. Μας τα έλεγαν και οι Βρυξέλλες, το ΔΝΤ και άλλοι διεθνείς οργανισμοί. Η κρίση του ΣΚΑ δεν είναι αιφνιδιασμός. Οφείλεται στην ολιγωρία του πολιτικού συστήματος, ολόκληρου, ασχέτως κόμματος, με ελάχιστες εξαιρέσεις. Ολιγωρία είναι ήπιος όρος. Θα δανειστώ εδώ από τον Γιανναρά. Πρόκειται για «κακούργημα με ηθικούς και φυσικούς αυτουργούς – τους διαχειριστές της εξουσίας που κατέστρεψαν την οικονομία από στυγνή ιδιοτέλεια ή ανικανότητα».

Το 1997 ο ΟΟΣΑ έκανε μια μελέτη για το Ασφαλιστικό μας που τα συμπεράσματά της ήταν:

- Η κρίση θα έρθει το 2005 το αργότερο.
- Η αναβολή άμεσης, ριζικής μεταρρύθμισης θα κάνει τις αλλαγές περισσότερο σκληρές και επικίνδυνες.
- Το σύστημα είναι άδικο.
- Το σύστημα είναι ένα πολυδαιδαλο γραφειοκρατικό συνονθύλευμα.
- Η οικονομία δεν θα αντέξει την πλήρη κάλυψη των συνταξιοδοτικών υποχρεώσεων στο μέλλον.
- Οι πιο ευνοούμενοι του συστήματος είναι οι δημόσιοι υπάλληλοι και οι εργαζόμενοι στον ευρύτερο δημόσιο τομέα.
- Το σύστημα, όπως λειτουργεί, ενθαρρύνει την πρόωρη συνταξιοδότηση.
- Πρέπει να καταργηθούν όλα τα προνόμια και για τους ήδη ασφαλισμένους.
- Σύνταξη για όλους στα 65, άνδρες – γυναίκες.
- Κατάργηση των πολλών ταμείων. Δημιουργία ενός ενιαίου φορέα.

Ακολούθησε έκθεση του ΔΝΤ με παρόμοια συμπεράσματα και η έκθεση Σπράου που η Κυβέρνηση Σημίτη με Υπουργό τον Τάσο Γιαννίτση προσπάθησε να εφαρμόσει με αποτέλεσμα να σπάσει τα μούτρα της επάνω στα συσπειρωμένα συμφέροντα. Ήταν ένα μάθημα για τους διαδόχους της που απέφυγαν προσεκτικά τις κακοτοπιές εφαρμόζοντας ήπια προσαρμογή, δηλαδή κάνοντας τίποτα – με αποτέλεσμα να έχει σήμερα το σύστημα χρεοκοπήσει παρασύροντας και την υπόλοιπη οικονομία. Ναι, γιατί η συντήρηση του ΣΚΑ με την σημερινή του μορφή είναι το μεγαλύτερο βαρίδι που κουβαλά η οικονομία μας, βαρίδι που νομοτελειακά θα μεγαλώνει κάθε μέρα και θα την βυθίζει.

Θα δώσω μερικούς αριθμούς που δείχνουν ολοφάνερα την αδυναμία της οικονομίας να ανταποκριθεί στις δεσμεύσεις που τις επιβάλλει το ΣΚΑ, γιατί πρόκειται για νομικές δεσμεύσεις, συμβόλαια με τελικό αποδέκτη τον ασφαλισμένο πολίτη.

Όπως όλοι γνωρίζουμε, και πρόσφατα από πρώτο χέρι, το σύστημα είναι ελλειμματικό, οι εισφορές των ασφαλισμένων και άλλα έσοδα των Ταμείων δεν καλύπτουν τις συντάξεις και δαπάνες περιθαλψής. Το ΤΑΠ-ΟΤΕ από μόνο του είχε το 2008 έλλειμμα €800 εκατ. μόνο από συντάξεις. Γνωρίζουμε επίσης ότι το σύστημα, σχεδόν στο σύνολό του είναι εγγυημένο από το Κράτος. Άρα ο προϋπολογισμός είναι αναγκασμένος να καλύπτει τα ελλείμματα.

Το 2000 οι μεταφορές στο σύστημα από τον προϋπολογισμό ήταν €5,1 δις ή 3,76% του ΑΕΠ, το 2011 ήταν €20,3 δις ή 9,43% του ΑΕΠ. Το 2010 το Κράτος δαπάνησε €4,9 δις για άμυνα, €8,6 δις για εκπαίδευση, €8,5 δις για δημόσιες επενδύσεις και €20,3 δις για να καλύψει τα ελλείμματα του ΣΚΑ. Σχεδόν όσα για τους τρεις άλλους σκοπούς. Το 2009, δεν έχω πιο πρόσφατα στοιχεία, το Κράτος μάζεψε €51,3 δις από φόρους και χρηματοδότησε το ΣΚΑ με €18,2 δις. Το ένα τρίτο των εσόδων του Κράτους πήγε για κάλυψη του ΣΚΑ και το ποσοστό είναι βέβαιο ότι ανεβαίνει, γιατί η ανεργία μειώνει τις εισφορές και υπάρχει μαζική έξοδος ασφαλισμένων από την εργασία στον δημόσιο τομέα μέσω πρόωρης συνταξιοδότησης.

Οι ανάγκες του ασφαλιστικού συστήματος μοιάζουν με το παιδί του κούκου που εκτοπίζει όλα τα άλλα παιδιά από την φωλιά του προϋπολογισμού. Αν συνεχίσουμε έτσι θα καταλήξουμε στον παραλογισμό να φτιάχνουμε προϋπολογισμούς που απλώς ανακυκλώνουν τα δημόσια έσοδα σε συντάξεις και άλλες παροχές του ΣΚΑ. Υπάρχει και άλλος λόγος που οδηγεί προς τα επάνω το κόστος του ΣΚΑ. Μια δυναμική που δεν ελέγχεται και εννοώ τις δημογραφικές τάσεις. Η αύξηση του ποσοστού των γερόντων σε έναν πληθυσμό που θα ελαττώνεται, σημαίνει ότι θα εργάζονται

λιγότεροι για να συντηρούν όλο και περισσότερους. Οι εισφορές θα λιγοστεύουν ενώ οι ανάγκες θα μεγαλώνουν. Στην περίπτωση αυτή έχουμε μια μόνιμη χειροτέρευση

των συνθηκών που δεν οφείλεται στην παροδική – ελπίζουμε – κρίση – και με την οποία μόνιμη χειροτέρευση πρέπει να μάθουμε να ζούμε. Θα οδηγήσει οπωσδήποτε σε προβληματισμό σχετικά με τις εθνικές προτεραιότητες. Υψηλές συντάξεις ή εθνική ασφάλεια π.χ.;

Υποστηρίζεται από αρκετούς ότι αν ελεγχθεί η εισφοροδιαφυγή, αν οργανωθεί καλλίτερα η λειτουργία του συστήματος, η διαχείριση των – μεταξύ μας ελάχιστων πια – αποθεματικών, αν σταματήσει η σπατάλη και διαφθορά στο σύστημα υγείας και πρόνοιας, το ΣΚΑ θα μπορέσει να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του. Όλα αυτά πρέπει να γίνουν και μπορούν να γίνουν, αλλά δεν θα λύσουν το πρόβλημα. Κι εγώ μέχρι πριν λίγα χρόνια πίστευα ότι με καλή διαχείριση και κατάλληλες ρυθμίσεις, ας πούμε, ακολουθώντας τις εισηγήσεις του ΟΟΣΑ, το ΣΚΑ στην τωρινή του μορφή θα γινόταν βιώσιμο. Όχι πια. Το ΣΚΑ είναι πέραν επισκευής, (beyond repair) όπως λένε και χρειάζεται αντικατάσταση. Δεν ισχυρίζομαι ότι γνωρίζω τη λύση, αλλά ο μόνος που έχει κάνει μια σοβαρή εναλλακτική πρόταση είναι ο Στέφανος Μάνος και πιστεύω ότι θα άξιζε να μελετηθεί σοβαρά. Η πρότασή του μοιάζει σε πολλά σημεία με ότι εφαρμόζεται στην Αυστραλία και σε γενικές γραμμές έχει ως εξής:

- Μηδέν εισφορές από εργαζομένους και εργοδότες. Κατάργηση των υπέρ τρίτων και άλλων παρόμοιων επιβαρύνσεων.
- Μια σύνταξη, η ίδια για όλους από το Κράτος, σε όλους τους Έλληνες και Ελληνίδες όταν συμπληρώσουν κάποια ηλικία. Καμιά εξαίρεση. Με βάση 2,3 εκατ. Ελλήνων από 65 και άνω και σύνταξη €600 επί 12 μήνες η επιβάρυνση στον προϋπολογισμό, θα ήταν περίπου €16,6 δις, ποσό μικρότερο από ότι μετέφερε στο ΣΚΑ το 2011. Αν το όριο ηλικίας πάει στα 67 υπάρχει περιθώριο αύξησης του μηνιαίου ποσού ή μείωση της επιβάρυνσης του προϋπολογισμού. Η ηλικία συνταξιοδότησης μπορεί να συνδέεται με το προσδόκιμο ζωής και να αναθεωρείται περιοδικά.
- Η «κρατική σύνταξη» συμπληρώνεται με ασφάλιση που μπορούν να διαπραγματεύονται συλλογικά οι εργαζόμενοι με τους εργοδότες τους και με ιδιωτική ασφάλιση για όσους το επιλέγουν.
- Η πρόταση έχει αδυναμίες και κενά. Η μεγαλύτερη αδυναμία είναι το πώς μεταβαίνουμε από το ισχύον σύστημα στο καινούργιο; Εδώ η κατάρρευση του ισχύοντος βοηθά, γιατί τα «κεκτημένα» διαβρώνονται ή και χάνονται επειδή το σύστημα είναι ανίκανο να τα καλύψει. Τα κενά αφορούν μέριμνα για ειδικές ομάδες. Παρ' όλα αυτά η πρόταση δείχνει νομίζω προς την σωστή κατεύθυνση και έχει σημαντικότερες παράπλευρες ωφέλειες όπως:

- Βάζει ένα δίκτυ ασφαλείας σε όλους, ευνοώντας τους πιο αδύναμους.
- Βγάζει από τη μέση τους πολιτικούς και το ομαδικό ρουσφέτι.
- Μειώνει το κόστος της εργασίας απαλείφοντας τις εισφορές. Έτσι αυξάνεται η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας.
- Απλοποιεί το σύστημα περιορίζοντας ριζικά την δυνατότητα στρεβλώσεων και διαφθοράς.
- Είναι ασύγκριτα φθηνότερο στη λειτουργία του για το Κράτος.
- Η διαχείριση των αποθεματικών του συστήματος μεταφέρεται αυτόματα σε ιδιωτικούς φορείς.
- Ο ασφαλιζόμενος επιλέγει το μενού της ασφαλιστικής κάλυψής του.
- Ο ασφαλισμένος παίρνει επάνω του την ευθύνη.

Το ΣΚΑ είναι Γόρδιος Δεσμός και προσπαθώντας να τον λύσουμε ματαιοπονούμε.